

Nr 295.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1940/41; given Stockholms slott den 24 maj 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 maj 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss:

I anledning av propositionen nr 235 har 1939 års lagtima riksdag godkänt ett vid propositionen fogat förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40 (skrivelse nr 243). Genom beslut den 26 augusti 1939 har Kungl. Maj:t fastställt nämnda beredskapsstat att lända till efterrättelse såsom förskottsstat.

I anledning av propositionerna nr 2 och 15 har 1939 års urtima riksdag förklarat, att den sålunda fastställda förskottsstaten skall äga fortsatt giltig-

het i viss ändrad utformning (skrivelse nr 31). 1940 års lagtima riksdag har sedermera, i anledning av propositionerna nr 3 och 38, förklarat, att förskottsstaten skall äga fortsatt giltighet under budgetåret, dock med viss ändring av anslagen och dispositionsrätten till dessa (skrivelse nr 168).

I proposition nr 201 har Kungl. Maj:t hemställt om ändrad dispositionsrätt till vissa anslag å förskottsstaten.

Förändringarna av anslagen å förskottsstaten framgå av följande sammanställning:

Anslagsbeteckning		Av Kungl. Maj:t den 26 augusti 1939 fastställd stat Milj. kr.	Av 1939 års urtima riksdag fastställd förskottsstat Milj. kr.	Av 1940 års lagtima riksdag fastställd förskottsstat Milj. kr.
Driftbudgeten.				
<i>IV. Försvarsdepartementet.</i>				
D a	Lantförsvaret	45	115	190
E a	Sjöförsvaret	40	70	70
F a	Flygvapnet	30	40	20
Försvarsväsendet i allmänhet:				
G a	Engångsutgifter	100	100	350
G b	Löpande utgifter			
<i>VII. Finansdepartementet.</i>				
Allmänna utgifter för försvarsberedskap:				
a	Förstärkning av den civila administrationen m. m.	5	5	5
b	Engångsanskaffning av materiel för civilbefolkningens skydd m. m.			
c	Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder	—	20	20
Summa för driftbudgeten		220	360	665
Kapitalbudgeten.				
<i>VII. Fonden för förlag till statsverket.</i>				
a	Kommunikationsverket	10	10	10
b	Försvarsberedskapens stärkande i allmänhet	—	10	10
Summa för kapitalbudgeten		10	20	20

Samtidigt med att anslagsbeloppen å förskottsstaten sålunda stegrats, har jämväl dispositionsrätten till anslagen utvidgats.

Enligt riksdagens skrivelse den 12 maj 1939 (nr 243) ägde Kungl. Maj:t icke disponera mer än sammanlagt 100 miljoner kronor av de å beredskapsstaten under försvarsdepartementet upptagna anslagen utan att riksdagskallelse utgått eller riksdagen ändock skulle sammanträda inom tjugo dagar. Samma förutsättning gällde för rätten att överskrida de särskilda anslagsbeloppen.

Enligt skrivelsen den 21 oktober 1939 (nr 31) skulle den förstnämnda begränsningen icke gälla beträffande den reviderade förskottsstaten. Däremot vidhölls den senare begränsningen med ett tillägg, betingat av riksdagens nya medgivande att förskottsstaten vid behov fick anlitas även under tid, då riksdagen var samlad. Det förutsattes sålunda, att ett anslagsöverskridande då riksdagen var samlad omedelbart skulle anmälas, för att riksdagen skulle erhålla tillfälle att taga ställning till det uppkomna läget.

Genom skrivelse den 20 april 1940 (nr 168) medgav riksdagen en upp- mjukning av sistnämnda villkor beträffande vissa anslag å förskottsstaten. Kungl. Maj:t erhöi sålunda rätt att under tid, då riksdagen var samlad, överskrida de under fjärde huvudtiteln för lantförsvaret, sjöförsvaret, flyg- vapnet och försvarsväsendet i allmänhet: engångsutgifter uppförda anslags- beloppen, utan att anslagsfrågan förelades riksdagen till förnyad prövning. I stället betingade sig riksdagen att till statsutskottet skulle lämnas redogö- relser för såväl fattade dispositionsbeslut som den fortskridande faktiska belastningen å anslagen. Dessa redovisningar skulle lämnas successivt och så snabbt förhållandena medgäve.

Genom proposition nr 201 till 1940 års riksdag har Kungl. Maj:t hem- ställt om bemyndigande att jämväl överskrida de under sjunde huvud- titeln uppförda anslagsbeloppen för förstärkning av den civila administra- tionen m. m. och för engångsanskaffning av materiel för civilbefolkningens skydd m. m. utan förnyad prövning av anslagsfrågan från riksdagens sida. Denna hemställan har av riksdagen bifallits (skrivelse nr 276).

För dispositionsrätten till vissa anslag å förskottsstaten hava under våren temporärt gällt bestämmelser som avvikit från vad som avsetts skola vara grundregeln. Regleringen av förskottsvis bestridda utgifter sker genom äskande av anslag å tilläggsstat. I och med äskandet av dylikt anslag an- ses i princip förskottsstatsanslaget avlastat och Kungl. Maj:ts dispositions- rätt till anslaget å förskottsstaten därmed återställd med det äskade ansla- gets belopp. Utvecklingen har härutinnan föranlett en modifikation. Av olika skäl ansågs det icke lämpligt att vid början av 1940 års riksdag äska anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 för att avlasta vissa förskottsanslag, men det var önskvärt att dispositionsrätten återställdes till hela de å förskottsstaten upptagna beloppen. I proposition nr 3 hem- ställde därför Kungl. Maj:t om rätt att, i avvaktan på särskild proposition, disponera de å förskottsstaten uppförda anslagsbeloppen i den utsträckning, som skulle varit tillåten, om de för samma ändamål å tilläggsstat II *beräk- nade* anslagen i stället äskats av riksdagen. En sådan dispositionsrätt be- gärdes för det under sjunde huvudtiteln till allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder uppförda anslagsbeloppet. Riksdagen lämnade det begärda bemyndigandet (skrivelse nr 168). I samma proposition hem- ställde Kungl. Maj:t om ett liknande bemyndigande beträffande disposi- tionsrätten till det under fjärde huvudtiteln uppförda anslaget till försvars- väsendet i allmänhet: engångsutgifter. Genom proposition nr 38 återkal- lades emellertid detta förslag och i stället begärde Kungl. Maj:t rätt att, på

sätt nyss berörts, överskrida anslaget utan omedelbar reglering av överskridandet.

Under rådande förhållanden är det oundgängligen nödvändigt, att medel för försvarsändamål m. m. i betydande omfattning ställas till Kungl. Maj:ts förfogande i den form som tillskapats genom införandet av en särskild beredskapsstat för försvarsväsendet. Läget medger icke en beräkning av de belopp som kunna erfordras. För de under fjärde huvudtiteln uppförda förskottsanslagens del torde få uppföras belopp, som angiva vad man vid fortsatt stormaktskrig måste räkna med såsom ofrånkomliga utgifter utöver de å riksstaten anvisade anslagen.

Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet föreslår jag, att å beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1940/41 beräknas

för lantförsvaret	500	miljoner	kronor
för sjöförsvaret	150	»	»
för flygvapnet	50	»	»
för försvarsväsendet i allmänhet:			
engångsutgifter	400	miljoner	kronor
löpande utgifter	50	»	»

Det under sjunde huvudtiteln uppförda anslagsbeloppet för vissa engångsutgifter (VII b) bör höjas från 5 till 10 miljoner kronor. Övriga förskottsanslag torde kunna uppföras med oförändrade belopp.

I beredskapsstatens uppställning torde böra vidtagas den formella jämkningen att förskottsanslaget till Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder upptages under elfte huvudtiteln. Av praktiska skäl bör ändring i övrigt ej ske i anslagens nomenklatur, ehuru full anslutning till riksstatsförslaget då ej ernås.

Behov av att anlita förskottsanslag för bestridande av vissa utgifter kan i rådande läge föreligga omedelbart efter det att riksdagen genomfört slutlig reglering av förskottsstaten för försvarsväsendet för löpande budgetår. Sedan detta skett böra medlen utgå av de nya förskottsanslag som äro avsedda att regleras mot riksstaten för budgetåret 1940/41. Riksdagens bemyndigande till att vid nämnda tidpunkt fastställa den nya beredskapsstaten för försvarsväsendet att lända till efterrättelse såsom förskottsstat bör inhämtas. Vanliga begränsningar i dispositionsrätten till anslagen böra gälla. Om en ändring härvidlag senare skulle visa sig erforderlig, torde det få ankomma på en följande urtima eller lagtima riksdag att i samband med beslut om fortsatt giltighet av förskottsstaten taga ställning i frågan.

En beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1940/41, upprättad i enlighet med det anförda, torde få såsom *bilaga* fogas vid detta protokoll.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna det sålunda upprättade förslaget till beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1940/41,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, sedan slutlig reglering av de å nu gällande förskottsstat bestridda utgifterna verkstälts, omedelbart fastställa denna beredskapsstat eller viss del därav att lända till efterrättelse såsom förskottsstat, *samt att* ställa å förskottsstaten uppförda anslag till vederbörande myndigheters förfogande,

dels ock medgiva, att de i beredskapsstaten angivna anslagsbeloppen må överskridas, under förutsättning att Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall inom tjugo dagar sammanträda.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ossian Larsson.

*Bilaga.***Beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för
budgetåret 1940/41.****Driftbudgeten.**

		Kronor
<i>A. Egentliga statsutgifter:</i>		
IV.	Försvarsdepartementet	1,150,000,000
VII.	Finansdepartementet	15,000,000
XI.	Folkhushållningsdepartementet	20,000,000
Summa		1,185,000,000

Kapitalbudgeten.

		Kronor
<i>Kapitalinvestering:</i>		
VII.	Fonden för förlag till statsverket	20,000,000

Egentliga statsutgifter.**IV. Försvarsdepartementet.**

		Kronor	Kronor
D. Lantförsvaret.			
a	Lantförsvaret, <i>förslagsvis</i>		500,000,000
E. Sjöförsvaret.			
a	Sjöförsvaret, <i>förslagsvis</i>		150,000,000
F. Flygvapnet.			
a	Flygvapnet, <i>förslagsvis</i>		50,000,000
G. Gemensamma anslag.			
Försvarsväsendet i allmänhet:			
a	Engångsutgifter, <i>förslagsvis</i>	400,000,000	
b	Löpande utgifter, <i>förslagsvis</i>	50,000,000	450,000,000
Säger för gemensamma anslag			450,000,000
Summa			1,150,000,000

VII. Finansdepartementet.

		Kronor	Kronor
Allmänna utgifter för försvarsberedskap:			
a	Förstärkning av den civila administrationen m. m., <i>förslagsvis</i>	5,000,000	
b	Engångsanskaffning av materiel för civilbefolkningens skydd m. m., <i>förslagsvis</i>	10,000,000	15,000,000
Summa			15,000,000

XI. Folkhushållningsdepartementet.

		Kronor	Kronor
a	Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder, <i>förslagsvis</i>		20,000,000

Kapitalinvestering.

VII. Fonden för förlag till statsverket.

		Kronor	Kronor
a	Kommunikationsverken, <i>förslagsvis</i>		10,000,000
b	Försvarsberedskapens stärkande i allmänhet, <i>förslagsvis</i>		10,000,000
Summa			20,000,000